

Ольга Мусієнко

судова експертка сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Кропивницький, Україна

Тетяна Манаєнко

завідувачка відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Рубіжне, Україна

Давид Коява

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, групи 071-22 Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, Україна

ЗАВДАННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

Оборотні активи займають суттєву частину у структурі активів будь-якого суб'єкта господарювання, саме тому їм необхідно приділяти значну увагу при проведенні будь-яких перевірок та експертних досліджень. Проведена належним чином перевірка стану активів, порядку їх збереження, схоронності та правильності відображення в обліку дозволяє з'ясувати ефективність їх використання та виявити резерви оптимізації складу та структури [6, с. 135]. Доцільним також буде проведення дослідження повноти, достовірності та точності відображення операцій із оборотними активами в обліку підприємства.

Наразі, в Україні на законодавчому рівні питання організації внутрішнього контролю на підприємствах приватного сектору у цілому та в частині операцій з оборотними активами зокрема, не врегульовано. 24.09.2020 р. на сайті Офіційного інтернет-представництва Президента України «Електронні петиції» було зареєстровано петицію для внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме – зобов'язати організувати та здійснювати внутрішній контроль ведення бухгалтерського обліку та складення бухгалтерської (фінансової) звітності суб'єктів економічної діяльності, бухгалтерська звітність яких підлягає обов'язковому аудиту згідно Міжнародних стандартів внутрішнього аудиту та моделі COSO 2017. Проте, дана ініціатива підтримана не була, адже з необхідної кількості у 25 000 підписів було зібрано лише 45 [5]. Саме тому, дослідження особливостей внутрішнього контролю операцій з оборотними активами, у т.ч. і його завдань, є актуальним, необхідним і нагальним.

Метою статті є дослідження завдань внутрішнього контролю операцій з

оборотними активами.

Внутрішній контроль – це процес постійного впливу на об’єкти через відстеження відхилень та корекції управлінських рішень задля приведення фактичного стану об’єктів до бажаного [8, с. 13]. Отже, внутрішній контроль операцій з оборотними активами – це процес постійного впливу на оборотні активи через відстеження відхилень та корекції управлінських рішень задля приведення фактичного стану оборотних активів до бажаного.

Перед початком внутрішнього контролю операцій з оборотними активами доцільно перевірити порядок організації складського господарства та стану збереження і схоронності об’єктів. Для цього необхідно здійснити наступні процедури: перевірити організацію складського господарства та контрольно-пропускної системи; оцінити стан складських приміщень та ємкостей для зберігання оборотних активів; перевірити своєчасність сертифікації вимірювальних приладів; оцінити стан охоронних систем території підприємства; ознайомитись та надати оцінку порядку ввезення і вивезення цінностей з підприємства; перевірити наявність договорів з матеріально-відповідальними особами та правомірність їх укладання; перевірити порядок проведення інвентаризації та оформлення її результатів тощо [6, с. 138].

У роботі [9, с. 181] основними завданнями організації контролю оборотних активів виділяються: 1) визначення відповідних повноважень суб’єктів в сфері контролю за оборотними активами; 2) розробка організаційно-розпорядчих документів, які будуть регламентувати порядок проведення контролю; 3) організація правового, технічного та методологічного забезпечення роботи суб’єктів контролю оборотних активів; 4) розробка форм звітності за результатами проведення контролю оборотних активів; 5) організація юридичної відповідальності.

Завданнями внутрішньогосподарського контролю оборотних засобів у статті [4] визначено: надання достовірної інформації про розмір, склад, структуру і динаміку використання оборотних засобів; своєчасне виявлення відхилень фактичних показників наявності і використання оборотних засобів від нормативних та усунення факторів, що спровокували ці відхилення; пошук внутрішніх резервів покращення фінансового стану суб’єкта господарювання; аналіз результативності заходів направлених на підвищення ефективності використання оборотних засобів; оцінці виконання контрольних заходів.

У статті [7, с. 364] наведено такі основні завдання бухгалтерського контролю операцій з оборотними активами, як: вивчення законності і доцільності проведення операцій з оборотними активами, своєчасності і повноти оприбуткування та витрачання; перевірка фактичної наявності оборотних активів; визначення правильності ведення синтетичного та аналітичного обліку оборотних активів; оцінка, повноти та правильності відображення господарських операцій з оборотними активами; перевірка організації обліку придбання, виробництва,

витрачання ТМЦ; перевірка стану збереження готівки в касі; вивчення законності операцій з дебіторською заборгованістю та її відображення в обліку; перевірка правильності створення резерву сумнівних боргів.

Завданням контролю оборотних активів є надання повної, вірогідної та неупередженої інформації щодо них у фінансовій звітності [3, с. 119]. Контроль використання оборотних активів включає в себе: перевірку наявних у підприємства власних оборотних активів правильності витрачання власних та позикових коштів, виявлення та ліквідацію надлишкових та непотрібних підприємству активів; перевірку ефективності здійснюваних на підприємстві заходів щодо ощадливої витрати на виробництві матеріальних цінностей і коштів [3, с. 121].

До завдань аудиту оборотних активів у роботі [1, с. 201] відносять: перевірку правильності застосування облікової номенклатури; перевірку правильності розрахунку облікових показників; перевірку повноти вхідної інформації; перевірку підсумкової вихідної інформації; перевірку відповідності документації законодавчим актам, порядку здійснення контролю за нею; перевірку порядку коректування нормативно-довідкової інформації та підсумкової вихідної інформації; перевірку порядку поточного зберігання інформації як на машинних, так і на паперових носіях.

З урахуванням завдань внутрішнього контролю напрямами контролю оборотних активів встановлено: контроль ефективності використання виробничих запасів; контроль за процесом виробництва і якістю виготовленої продукції; контроль відповідальності всіх ланок виробництва за якість готової продукції; контроль за законністю, достовірністю, доцільністю здійснення господарських операцій з оборотними активами та раціональним, економним використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів; контроль ефективності використання відділами підприємства оборотних активів; контроль за дотриманням виробничої, фінансової дисциплін. Внутрішній контроль витрачання оборотних активів передбачає: перевірку організації обліку матеріальних цінностей; інвентаризацію незавершеного виробництва; контроль витрачання матеріальних цінностей зі складів та перевірку дотримання лімітів при видачі цінностей; загальну оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів; перевірку стану приймально-здавальних документів; з'ясування наявності норм витрачання матеріальних цінностей та перевірку їх дотримання; використання матеріальних цінностей на виробництві та контроль за раціональним використанням матеріалів; контроль за втратою матеріальних цінностей, зумовленою крадіжками робітниками підприємства, виявлення застарілих та неходових матеріалів; контролю за використанням матеріалів у допоміжних цехах; контроль реалізації матеріальних цінностей на сторону та витрачання на різні соціально-культурні заходи [2, с. 16].

На наш погляд, основними завданнями внутрішнього контролю операцій з оборотними активами є:

- перевірка структурного складу оборотних активів;
- дослідження порядку дотримання вимог, які забезпечують збереження та схоронність оборотних активів підприємства у належному стані;
- перевірка дотримання порядку інвентаризації оборотних активів;
- перевірка дотримання порядку оформлення регістрів первинного, аналітичного та синтетичного обліку;
- перевірка порядку оприбуткування оборотних активів;
- перевірка правильності формування первісної вартості оборотних активів;
- перевірка правильності формування величини транспортно-заготівельних витрат, пов'язаних із оборотними активами;
- перевірка правильності відображення в обліку внутрішнього переміщення оборотних активів;
- перевірка правильності оформлення та відображення в обліку операцій з вибуття оборотних активів;
- перевірка правильності складеної кореспонденції рахунків;
- перевірка правильності відображення у фінансовій звітності інформації про залишки та операції із оборотними активами;
- перевірка правильності визнання та відображення в обліку витрат майбутніх періодів;
- перевірка порядку відображення в обліку інших оборотних активів тощо.

В якості джерел отримання інформації при проведенні внутрішнього контролю операцій з оборотними активами необхідно використовувати: первинні документи (накладні, видаткові накладні, рахунки-фактури, прибуткові ордери, картка складського обліку, накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки, акти списання, акти переоцінок, бухгалтерські довідки); облікові аналітичні та синтетичні регістри (матеріальні звіти, накопичувальні відомості, групувальні відомості, Розрахунок транспортно-заготівельних витрат, журнали-ордери до відповідних рахунків, Головна книга); акти інвентаризації та звірювальні відомості; звітність та внутрішні розпорядчі документи щодо регулювання операцій з оборотними активами; облікові записи, довідки; плани, кошториси, калькуляції, нормативи, рецептури; матеріали попередніх перевірок; нормативну та інструктивну документацію; результати опитувань, спостережень, підтверджень, аналітичних процедур, як власне своїх, так і працівників підприємства тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булат Г.В. Інформаційна модель внутрішнього аудиту оборотних активів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2018. № 2. С. 199-203
2. Бурова Т.А., Волошина В.В. Проблемні аспекти теорії обліку та контролю поточних активів підприємств. *Економіка та держава.* 2015. № 1. С. 14-16

3. Ганін В.І., Філатова М.М. Контроль та аналіз оборотних активів підприємства та шляхи їх удосконалення. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 119-123
4. Деркач Т.А. Система внутрішньогосподарського контролю за авансованими оборотними засобами суб'єктів зберігання зерна. *Ефективна економіка*. 2011. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=592> (дата звернення: 12.03.2023)
5. Пугаченко О., Зарудна Н. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-73> (дата звернення: 12.03.2023)
6. Пугаченко О.Б. Організаційні засади аудиту операцій з немонетарними оборотними активами. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2015. № 2 (18). С. 135-141
7. Фабіянська В.Ю., Свердзоленко І.Ю. Удосконалення обліку та контролю оборотних активів. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2015. Вип. 12 (45). Ч. 1. С. 357-366
8. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Внутрішній контроль процесів матеріального забезпечення в системі управління підприємством: Монографія / за ред. Г.М. Давидова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 200 с.
9. Яковенко О. Теоретичні аспекти вдосконалення управління оборотними активами. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 1-2. С. 174-189